

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ID 15889
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Українець Микола Петрович, 1983 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2009 році з відзнакою закінчив Київський університет права Національної академії наук України за спеціальністю Правознавство та здобув кваліфікацію юриста. Працює керуючим партнером Адвокатського об'єднання «Київська правозахисна гільдія». Виконав акредитовану освітньо-наукову програму Право.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Острозька академія», Міністерство освіти і науки України, місто Острог від «29» червня 2026 року № 81 у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Романова Миколи Степановича, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри національної безпеки та політології Національного університету «Острозька академія».

Рецензентів – Стрельбицької Лесі Ярославівни, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри державно-правових дисциплін Національного університету «Острозька академія»;
Матвійчук Марії Анатоліївни, доктора філософії у галузі права, доцента, завідувача кафедри кримінально-правових дисциплін ім. Василя Попелюшка Національного університету «Острозька академія».

Офіційних опонентів – Батанова Олександра Васильовича, доктора юридичних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу конституційного та муніципального права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України;
Стрельцової Ольги Вікторівни, доктора юридичних наук, доцента, завідувача сектору законодавчого забезпечення модернізації економіки відділу з питань економічного розвитку та фінансової політики Дослідницької служби Верховної Ради України.

на засіданні 26 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Українцю Миколі Петровичу на підставі публічного захисту дисертації «Державний суверенітет України в контексті глобалізації та євроінтеграції: конституційно-правове дослідження» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Національному університеті «Острозька академія», Міністерство освіти і науки України, місто Острог.

Науковий керівник: Дробуш Ірина Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Національного університету «Острозька академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація виконана державною мовою. Робота містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що мають істотне значення для розвитку конституційної доктрини державного суверенітету та його конституційних гарантій, а саме:

вперше:

– обґрунтовано доцільність розгляду державного суверенітету України як динамічної конституційно-правової категорії, зміст якої розкривається не лише через формально закріплений статус держави, а й через її реальну здатність до самозахисту, самозбереження, самовідтворення та відновлення в умовах глобалізаційних, інтеграційних і воєнних викликів;

– обґрунтовано, що механізм перегляду або виходу з делегованих інтеграційних конструкцій не може вважатися повністю суверенним, якщо інституції, на користь яких відбулося делегування,

самі беруть участь у визначенні умов, меж, процедури чи правових наслідків такого перегляду або виходу;

- запропоновано осмислення державного суверенітету України крізь категорію сувереніздатності як реальної здатності держави бути суверенною, підтримувати дієвість інститутів, захищати себе, зберігати простір стратегічного рішення та відновлювати порушену державну цілісність;

- сформульовано конституційно-правовий підхід до розуміння війни як конфліктної форми прояву глобалізації, за якої глобальні зв'язки, залежності та інфраструктури перетворюються на канали тиску, примусу, дестабілізації та перерозподілу впливу, що безпосередньо позначається на реалізації суверенних прав держави;

- запропоновано авторське бачення ядерного суверенітету як самостійного виміру державного суверенітету України, пов'язаного не лише з питанням фактичного володіння відповідним потенціалом, а й із правом держави на визначення власного безпекового статусу, перегляд неефективних гарантійних конструкцій та відновлення стратегічної суб'єктності;

удосконалено:

- підхід до розмежування державного суверенітету і суверенних прав держави, відповідно до якого державний суверенітет розглядається як фундаментальна властивість державної влади, а суверенні права держави – як конкретні юридичні форми його реалізації в окремих сферах;

- підходи до визначення меж допустимого делегування суверенних прав держави в умовах глобалізації та євроінтеграції шляхом обґрунтування того, що формальна юридична відкличність делегованих повноважень не є самодостатнім критерієм збереження суверенітету без урахування глибини правової, політичної, економічної та безпекової взаємозалежності;

- підходи до розуміння гарантій державного суверенітету України як багаторівневої системи внутрішніх і зовнішніх механізмів, спрямованих на його збереження, захист та відновлення, із перенесенням акценту з формального закріплення гарантій на їхню реальну дієвість;

- наукові положення про реалізацію державного суверенітету в умовах воєнного стану шляхом обґрунтування того, що воєнний стан є спеціальним правовим режимом конституційного самозахисту держави, який змінює форми функціонування публічної влади, але не змінює джерела суверенітету;

- підходи до аналізу сучасних форм посягання на державний суверенітет шляхом доведення їх багатовимірного характеру, що охоплює не лише територіальний чи воєнний, а й політичний, економічний, гуманітарний та інформаційний виміри;

- підходи до конституційно-правового розуміння ролі внутрішньої державної спроможності в забезпеченні суверенітету шляхом обґрунтування пріоритету внутрішньо забезпеченого суверенітету над моделлю зовнішнього очікування;

дістали подальшого розвитку:

- наукові положення про асиметрію реалізації державного суверенітету, відповідно до яких формальна суверенна рівність держав не означає рівності реальних умов здійснення їхньої суверенної волі, особливо в умовах військово-політичної, економічної та безпекової нерівності держав;

- підходи до аналізу впливу держав-військових гегемонів на суверенітет інших держав через поєднання прямої воєнної сили, інформаційного впливу, економічного тиску та звуження простору стратегічного вибору;

- положення про відновлювальний вимір державного суверенітету, відповідно до якого суверенітет реалізується не лише через здатність держави захищати себе, а й через її здатність відновлювати порушену юрисдикцію, інститути влади та правовий порядок;

- положення про тривалу війну як особливий часовий режим реалізації суверенітету, в межах якого вирішальне значення має здатність держави довгостроково підтримувати життєздатність інститутів, політичну легітимність, економічну витривалість і внутрішню консолідацію;

- наукові підходи до розуміння політичної та управлінської корупції як чинника послаблення державного суверенітету, що деформує державну волю, звужує автономність державного рішення і створює канали зовнішнього впливу;

– положення про необхідність формування новітньої доктрини забезпечення державного суверенітету України, що базується на діалектичній єдності її нормативно-правового статусу та фактичної спроможності до самозбереження, самозахисту і стратегічної суб'єктності.

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами).

За темою дисертації опубліковано 10 наукових праць: три одноосібні статті у наукових фахових виданнях України, одну статтю у виданні, що індексується у наукометричній базі Web of Science, опубліковану у співавторстві, та шість тез доповідей у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій та круглих столів.

Зараховані статті за темою дисертації згідно з вимогами пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), містять обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків. Усі наукові праці опубліковано в різних випусках (номерах) наукових видань та мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier):

1. Українець М. П. Сучасні концепції державного суверенітету та їх еволюція в науці конституційного права України. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 9. С. 39–41. DOI: 10.32782/2524-0374/2025-9/6.
2. Українець М. П. Концепція ядерного суверенітету держави в умовах глобалізації. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 5, ч. 1. С. 158–163. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.05.1.27.
3. Українець М. Суверенна рівність держав та асиметрія реалізації державного суверенітету: конституційно-правовий вимір. Національні інтереси України. 2026. № 4(21). С. 1579–1592. DOI: 10.52058/3041-1793-2026-4(21)-1579-1592.
4. Drobush I., Kornuta L., Ukrainets M. Ensuring State Sovereignty as a Guarantee of the Country's Economic Development. Baltic Journal of Economic Studies. 2025. Vol. 11, № 3. P. 212–221. DOI: 10.30525/2256-0742/2025-11-3-212-221.

У дискусії взяли участь голова (Романов Микола Степанович), рецензенти (Стрельбіцька Леся Ярославівна та Матвійчук Марія Анатоліївна), офіційні опоненти (Батанов Олександр Васильович та Стрельцова Ольга Вікторівна) та висловили зауваження:

1. Одним із ключових елементів новизни визначено введення категорії «сувереноздатність», яка, як вказує дисертант, «дає змогу оцінювати здатність держави зберігати, реалізовувати, захищати та відновлювати власні суверенні права в умовах зовнішнього тиску, інтеграційної взаємозалежності та внутрішньої вразливості» (стор. 30, 36-37, 103, 108 дисертації). Втім, на наш погляд, юридичний та, особливо, конституційно-правовий, статус категорії «сувереноздатність» є недостатньо визначеним. З огляду на це виникає принципове методологічне питання: чи є «сувереноздатність» самостійною конституційно-правовою категорією, елементом державного суверенітету, його функціональною характеристикою, чи лише інноваційним аналітичним інструментом оцінювання ефективності держави в умовах сучасних викликів. У представлених на захист положеннях, а також у контексті всього дисертаційного дослідження, ці рівні фактично змішуються. Також у дисертації чітко не визначені атрибути та критерії вимірювання сувереноздатності, її структура, юридичні ознаки та співвідношення із такими усталеними категоріями, як державна спроможність, ефективність державного управління чи інституційна стійкість. Без такого розмежування існує ризик дублювання вже відомих наукових конструкцій новою термінологією.
2. У дисертації державний суверенітет України розглядається не як «статична юридична категорія, а як динамічна конституційно-правова категорія, зміст і форми реалізації якої змінюються під впливом поточних воєнних, інтеграційних, безпекових, економічних та інституційних процесів»

(стор. 36 дисертації). На наш погляд, поняття «динамічна конституційно-правова категорія», яким оперує дисертант, при цьому є недостатньою мірою методологічно визначеним та обґрунтованим. Не зовсім зрозуміло, чи йдеться про зміну самої юридичної природи суверенітету та його парадигми, чи лише про зміну форм його реалізації та захисту під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників або взагалі мова йде лише про інновації у категоріально-понятійному апараті сучасної конституціоналістики. Адже в конституційній теорії такі фундаментальні категорії як народний суверенітет, державний суверенітет, конституційний лад, верховенство Конституції традиційно характеризуються не лише відносною доктринальною стабільністю, а подекуди й аксіоматичністю, тоді як на практиці трансформуються переважно функції та механізми здійснення та захисту відповідних конституційних цінностей та інститутів. З огляду на це потребує додаткового обґрунтування питання, чи не підміняється у роботі динаміка реалізації суверенітету динамікою його змісту як конституційно-правового феномену.

3. Дискусійною видається пропозиція щодо існування «ядерного суверенітету» як самостійного виміру державного суверенітету (стор. 37, 178, 207 дисертації). У контексті сучасної теорії конституційного права суверенітет має єдину юридичну природу, тоді як ядерне стримування, оборонна політика чи військово-технічний потенціал є мілітарними засобами забезпечення національної безпеки, а не окремими видами чи вимірами суверенітету. До того ж ядерна зброя, попри малу ймовірність її повної заміни іншими високотехнологічними видами зброї масового ураження в осяжному майбутньому, навряд чи є «вічною». Це пов'язано не лише з ядерною фізикою, а й із системним поєднанням багатьох технологічних, військових, економічних і політичних чинників. Мілітарна історія людства переконливо доводить, що майже кожна революційна зброя колись втрачала своє домінування: фалангу Македонського з плином часу перемогла римська військова система, побудована на маніпулярній та когортній організації, лицарська кіннота поступилася вогнепальній зброї, танки, гелікоптери та пілотована авіація поступово доповнюються або замінюються безпілотними системами. Тому не можна виключати, що через кілька десятиріч можуть з'явитися принципово нові види зброї та засоби стратегічного стримування. Більш того, якщо є потреба і спокуса порушене питання виносити далеко за межі військової техніки та аналізувати у фокусі загальнотеоретичної юриспруденції та теорії держави, конституціоналізму, політичної теорії та міжнародних відносин. Якщо розглядати його крізь призму теорії та практики державного суверенітету, то ядерна зброя постає не просто як засіб ведення війни, а як матеріальний інститут забезпечення суверенітету. Безумовно, з другої половини XX ст. виявилось, що формально-юридичний суверенітет не завжди гарантує реальну незалежність, а у XXI ст. державний суверенітет дедалі менше визначається лише юридичним статусом держави і більше залежить від її здатності самостійно контролювати критичні технології. Так званий ядерний суверенітет є лише одним із проявів стратегічної технологічної самостійності держави, яка охоплює ядерні, космічні, цифрові, інформаційні, біотехнологічні та інші критично важливі спроможності держави. Тобто, якщо в майбутньому ядерна зброя буде замінена іншими засобами стратегічного стримування, не зникне сама логіка та філософія суверенітету – трансформуються лише її технологічні, в тому числі і мілітарна, основи. Відтак еволюціонуватиме не стільки державний суверенітет як конституційно-правовий феномен, скільки його матеріальні, в тому числі мілітарні, гарантії, що визначають реальну здатність держави здійснювати незалежну внутрішню і зовнішню політику. З огляду на це, у роботі не наведено достатньо переконливих критеріїв, які дозволяли б визнавати ядерний суверенітет самостійною категорією сучасного конституціоналізму, а не однією з політико-безпекових концепцій.

4. Дискусійним та концептуально вразливим є авторське твердження, згідно якого «до числа суверенних належить право держави самостійно визначати власний конституційний лад» (стор. 113 дисертації). Безумовно, не викликає сумнівів, що визначення конституційного ладу належить до фундаментальних проявів державного суверенітету, а також те, що це право має установчий (конституцієтворчий) характер, оскільки йдеться про визначення основ державності, а не про звичайне правотворення, що до його змісту належить визначення організації публічної влади, територіального устрою, засад взаємовідносин держави і людини, а насильницьке втручання іншої держави у зміну конституційного ладу дійсно є посяганням на суверенітет. Втім, у сучасному

конституціоналізмі конституційний лад визначає не держава як абстрактний суб'єкт, а народ як носій суверенітету і єдине джерело влади. З огляду на це, варто говорити про суверенне право народу через державу та її конституційні інститути визначати конституційний лад, або про, те, що держава реалізує суверенітет народу щодо визначення та охорони конституційного ладу. Саме такий підхід відповідає сучасній доктрині конституціоналізму, концепції народного суверенітету, а не державоцентричному підходу.

5. Щодо теоретико-методологічної визначеності категорії «сувереноздатність» та юридичних критеріїв її верифікації. Автор пропонує розглядати державний суверенітет України через призму сувереноздатності як реальної здатності держави бути суверенною, підтримувати дієвість інститутів, захищати себе, зберігати простір стратегічного рішення та відновлювати порушену державну цілісність в умовах глобалізаційних, інтеграційних і воєнних викликів. Позитивно оцінюючи прагнення здобувача концептуалізувати функціональний вимір суверенітету в умовах сучасних глобалізаційних та безпекових загроз, вважаємо за необхідне висловити певні застереження щодо необхідності теоретико-методологічної конкретизації такого підходу та більш чіткого відмежування сувереноздатності від суміжних (у тому числі неюридичних) категорій. Як видається, дисертант не у повній мірі обґрунтовує різницю між юридичною наявністю суверенітету та рівнем фактичної спроможності його реалізації, що своєю чергою, може зумовити ризики конфлікту між конституційним і міжнародно-правовим статусом держави та її фактичним станом. У зв'язку з цим виникає питання: якщо держава під впливом зовнішньої збройної агресії, тимчасової окупації частини території чи внутрішніх кризових явищ тимчасово втрачає фактичну зможу здійснювати свої владні функції на певній частині території (тобто сувереноздатність), чи означає це юридичне послаблення або навіть втрату її конституційного суверенітету? Крім того, у сучасному науковому дискурсі (політології, соціології, публічному управлінні та міжнародних відносинах) наразі досить поширеними є концепції «державної (інституційної) спроможності» (англ. State capacity) та «стійкості держави» (англ. State resilience). Перше поняття характеризує фактичний адміністративний, організаційний, ресурсний, фінансовий та інфраструктурний потенціал органів державної влади ухвалювати рішення та ефективно втілювати їх у життя (наприклад, забезпечувати правопорядок, збирати податки, надавати публічні послуги тощо). Друге ж – передбачає адаптивність та здатність державної системи та суспільства протистояти зовнішнім і внутрішнім викликам (як-от, військовій агресії, економічним кризам тощо), поглинати дестабілізуючі впливи, зберігати безперервність виконання критичних функцій під час таких криз і швидко відновлюватися. Оскільки сувереноздатність оцінюється автором через призму фактичних інституційних та інших спроможностей держави, додаткового уточнення потребують саме юридичний зміст та конституційно-правові ознаки цієї категорії. Чи розглядається вона як елемент конституційно-правового статусу держави чи скоріше як оціночна характеристика ефективності державного управління? А також, як співвідноситься із класичними елементами правосуб'єктності (правоздатністю та дієздатністю) держави? Вбачається, що відповіді на означені питання підсилять практичне значення запропонованої категорії та сприятимуть усуненню правової невизначеності й суперечностей у сфері конституційно-правового регулювання, судочинства чи конституційного контролю.

6. Щодо меж делегування суверенних повноважень на рівень наднаціонального міждержавного об'єднання та впливу конституційної судової практики на визначення умов європейської інтеграції. У положеннях наукової новизни, підрозділі 2.2 та підсумкових висновках дисертації здобувач досліджує конституційно-правові аспекти європейської інтеграції, слушно наголошуючи на ризиках розмивання суверенності та необхідності збереження «конституційного ядра» держави при делегуванні повноважень на користь ЄС. Погоджуючись із загальним спрямуванням наукового пошуку автора, все ж таки вважаємо недостатньо переконливим твердження про те, що участь установ ЄС у визначенні або перегляді умов делегування суверенних повноважень та припиненні членства відповідно до статті 50 Договору про ЄС (переговорах, укладенні угоди про вихід, визначенні перехідних формул, погодженні часових параметрів та рамок майбутніх відносин) зумовлює інституційний конфлікт інтересів. Така інтерпретація автора ставить під сумнів цілісність концепції наднаціональної природи ЄС як юридичного явища, адже будь-який

міжнародно-правовий договір за своєю природою передбачає узгоджену порядок його розірвання. А участь інституцій ЄС у формалізації умов виходу є не стільки обмеженням суверенної волі держави на вихід, скільки гарантією впорядкованості відповідних правовідносин. Водночас поза увагою дисертанта залишились практичні аспекти та досвід держав-членів ЄС щодо узгодження меж наднаціональності та збереження конституційної ідентичності («конституційного ядра») держави при делегуванні суверенних владних повноважень на рівень ЄС, які відображені у практиці національних конституційних судів і Суду Справедливості ЄС. Важливість національних та наднаціональних судових позицій передусім проявляється у тому, що саме на їх підставі відбувається формалізація так би мовити юридичної межі між допустимим делегуванням суверенних прав і невідчужуваними прерогативами держави, зокрема стосовно основ конституційного ладу, контролю над збройними силами, забезпечення національної безпеки та принципів судочинства тощо. Особливу цінність для дисертаційного дослідження становлять, зокрема: фундаментальні рішення Федерального конституційного суду Німеччини у справі щодо Договору про заснування Європейського Союзу (Маастрихтського договору) від 12 жовтня 1993 року та у справі щодо Закону про ратифікацію Лісабонського договору від 13 грудня 2007 року, якими було сформовано доктрини «перевірки конституційної ідентичності» та «*ultra vires*»; рішення Суду Справедливості ЄС стосовно принципів верховенства та автономної природи права ЄС (зокрема у Справах 26/62 *Van Gend en Loos* та 6/64 *Costa v. ENEL*); а також сучасної (досить резонансної) практики Конституційного Трибуналу Польщі (рішення у справі К 3/21 від 7 жовтня 2021 року) та Конституційного Суду Угорщини (рішення у справі 22/2016 (XII.5.) АВ від 30 листопада 2016 року) щодо співвідношення національних конституцій і наднаціонального правопорядку ЄС. Вбачається, що залучення судового доробку дозволило б автору сформулювати більш цілісне бачення щодо наднаціональної природи ЄС та національної конституційної ідентичності держав-членів при делегуванні суверенних владних повноважень на рівень міждержавного об'єднання.

7. Щодо визначення концептуальної моделі конституційних змін, зумовлених перспективою європейської інтеграції України. У положеннях наукової новизни, підрозділі 3.3, а також у загальних висновках дослідження здобувач висвітлює необхідність модернізації конституційно-правового механізму забезпечення суверенітету України в умовах набуття статусу кандидата та майбутнього членства в ЄС. Дисертант слушно наголошує на важливості узгодження національного правопорядку із вимогами наднаціонального регулювання. Водночас звертає на себе увагу відсутність у роботі авторських пропозицій щодо майбутніх конституційних змін, зумовлених приєднанням до ЄС. Компаративний аналіз конституційного досвіду держав-членів ЄС свідчить, що практично всі країни здійснювали системні конституційні реформи або до офіційного вступу в ЄС, або безпосередньо під час приєднання. При цьому, в зарубіжній практиці застосовувалися різні концептуальні підходи до конституційного супроводу цього процесу, серед яких: включення спеціального (євроінтеграційного) розділу до національної конституції (Австрія, Франція, Хорватія); закріплення належності до ЄС на рівні Преамбули Основного закону (Німеччина, Кіпр); прийняття окремих конституційних законів про членство в ЄС (Данія, Ірландія, Литва, Чехія); розширення змісту загальних конституційних норм про участь у міждержавних організаціях та міжнародних договорах без прямої згадки ЄС (Данія, Нідерланди, Польща). У зв'язку з цим, цікаво було б дізнатися думку автора щодо найбільш прийнятної для України моделі конституційного оформлення членства в ЄС, а також формулювання можливих конституційних застережень про допустимі межі й порядок передачі окремих суверенних повноважень наднаціональним інституціям, порядок контролю за дотриманням національної конституційної ідентичності та процедур взаємодії Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України з інституціями ЄС.

8. Щодо конституційно-правового механізму реалізації «ядерного суверенітету» та його співвідношення з міжнародно-правовими зобов'язаннями України. У положеннях наукової новизни, підрозділі 2.3 дисертації та підсумкових висновках дослідження здобувач виокремлює «ядерний суверенітет» як особливий вимір суверенної влади держави, обґрунтовуючи право України на перегляд або доктринальну відмову від неефективних міжнародних безпекових

гарантій в умовах неспроможності міжнародного права зупинити зовнішню збройну агресію. Визнаючи високу політико-правову та безпекову актуальність поставленої автором проблеми, разом з тим вважаємо, що означені положення потребують додаткового обґрунтування. Зокрема, у роботі не уточнено, чи розглядається «ядерний суверенітет» як теоретичне обґрунтування виходу з Договору про нерозповсюдження ядерної зброї на підставі статті X (у зв'язку з винятковими обставинами, що ставлять під загрозу найвищі інтереси держави), чи лише як можливість надання права на розміщення ядерних засобів стримування союзникам (за зразком військово-політичної практики Nuclear Sharing в НАТО). У цьому контексті також постає питання про внутрішньодержавну конституційно-правову процедуру реалізації сформульованого «ядерного суверенітету». Неядерні принципи (не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї) фактично закріплені в Заяві Верховної Ради України «Про без'ядерний статус України» від 24 жовтня 1991 року та Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, яка слугує нормативним підґрунтям чинної Конституції України (що прямо відображено у Преамбулі). Здобувач не визначає, через які саме конституційно-правові форми (через ухвалення Верховною Радою України змін до Конституції України чи окремого законодавчого акта, або шляхом всенародного референдуму тощо) має відбуватися легітимація такого рішення. Вбачається, що оперування категорією «ядерного суверенітету» без розробки чіткого конституційно-правового алгоритму його реалізації створює ризик для сприйняття України як добросовісного суб'єкта міжнародного права та може потенційно ускладнити її взаємодію з міжнародними партнерами. Отже, доцільно було б додатково аргументувати ці положення.

9. Щодо повноти порівняльно-правового аналізу досвіду європейської інтеграції інших держав. У дисертації порівняльно-правовий підхід реалізовано через зіставлення українського розуміння суверенітету з європейськими та зарубіжними концепціями, зокрема ідеями наднаціональності, конституційного плюралізму, *shared sovereignty* та *pooled sovereignty* (с. 69–70), а також через аналіз загальних моделей делегування повноважень і співвідношення національного та наднаціонального правопорядків (с. 119–133). Водночас досвід конкретних держав, які пройшли шлях від кандидатства до членства в Європейському Союзі, не став предметом окремого системного зіставлення. У зв'язку із цим теоретичної та практичної актуалізації набуває виокремлення тих елементів досвіду Польщі, Чехії, Хорватії, країн Балтії та інших держав Центрально-Східної Європи, які можуть бути адаптовані Україною, а також тих, що не підлягають механічній рецепції через істотні відмінності в історичних, конституційно-правових та безпекових реаліях. Глибший компаративний аналіз підвищив би обґрунтованість висновків щодо специфіки української моделі європейської інтеграції.

10. Щодо співвідношення конституційного самозахисту держави та гарантій прав людини в умовах воєнного стану. Автор обґрунтовано розглядає воєнний стан як спеціальний режим конституційного самозахисту та наголошує, що концентрація публічної влади є легітимною лише доти, доки вона спрямована на захист державності й зберігає зв'язок із народом як джерелом суверенітету (с. 137–141, 160–161). Разом із тим додаткової конкретизації потребують критерії необхідності та пропорційності обмежень прав і свобод, механізми парламентського й судового контролю, а також порядок перегляду заходів, запроваджених у зв'язку з конкретною воєнною загрозою. З огляду на тривалий характер війни це питання має не лише теоретичне, а й безпосереднє практичне значення.

11. Історико-правовий аналіз зосереджено переважно на сучасному етапі українського державотворення та значенні Декларації про державний суверенітет України. Обрані межі є зрозумілими, однак робота могла б бути посилена більш ширшим та глибшим аналізом актів і правових ідей доби Української Народної Республіки, Західноукраїнської Народної Республіки та Української Держави 1918 року. У зв'язку із цим потребує пояснення, якою мірою сучасний суверенітет України є результатом конституційних процесів 1990-1996 років, а якою – продовженням тривалішої державницької традиції.

12. Дисертант послідовно спирається на Декларацію про державний суверенітет України для характеристики сучасного змісту територіального верховенства, економічної самостійності та гуманітарного розвитку. Водночас доцільно чіткіше визначити її сучасне юридичне значення: як

безпосередню нормативну основу, акт конституційного значення з установчою та інтерпретаційною функцією чи як історико-правове джерело, положення якого розвинені в Акті проголошення незалежності України та Конституції України. Таке уточнення посилило б джерелознавчу визначеність дослідження.

13. Комплексний характер роботи обумовив звернення до економічних, військових, політичних та геополітичних чинників. Це є виправданим, однак окремі положення щодо стратегічної автономії, моделей стримування та необхідного рівня військово-технологічної спроможності сформульовані на межі конституційного права і безпекових досліджень. Доцільно чіткіше розмежувати фактичні передумови реалізації суверенітету, їх нормативне закріплення, безпосередні конституційно-правові наслідки та рекомендації щодо державної політики.

14. Висновок про гуманітарний складник суверенітету є обґрунтованим, проте такі категорії, як історична пам'ять, гуманітарна єдність і культурна стійкість потребують чіткішого юридичного наповнення. Варто конкретизувати, які конституційні норми, правові інститути та повноваження органів публічної влади утворюють відповідний механізм, а також, де проходить межа між захистом державності й гарантіями культурного, мовного та світоглядного плюралізму. Визначення критеріїв законності, необхідності та пропорційності відповідних заходів посилило б практичну визначеність авторської концепції.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Українцю Миколі Петровичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Микола РОМАНОВ

(підпис)

ПІДПИС
ПІДТВЕРДЖУЮ
НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ
КАДРІВ НАУ «ОА»

